



HØJESTERETS DOM

afsagt mandag den 14. marts 2022

Sag BS-8087/2021-HJR
(1. afdeling)

Vejdirektoratet
(advokat Sarah Jano)

mod

N1 A/S
(advokat Anne Sophie Kierkegaard Vilsbøll)

Biintervenient til støtte for N1 A/S:
Dansk Energi
(advokat Anne Sophie Kierkegaard Vilsbøll)

Sag BS-8095/2021-HJR

Vejdirektoratet
(advokat Sarah Jano)

mod

TDC NET A/S
(advokat Anne Sophie Kierkegaard Vilsbøll)

og

Sag BS-8602/2021-HJR

Vejdirektoratet
(advokat Sarah Jano)

mod

Vestforsyning Spildevand A/S,
Vestforsyning Vand A/S
og
Vestforsyning Varme A/S
(advokat Anders Julius Tengvad for alle)

I tidligere instans er afsagt domme af Vestre Landsrets 7. afdeling den 29. januar 2021 (BS-44723/2018-VLR, BS-44725/2018-VLR og BS-30445/2019-VLR). Sagerne har været sambehandlet i landsretten.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Thomas Rørdam, Vibeke Rønne, Jan Schans Christensen, Kurt Rasmussen og Søren Højgaard Mørup.

Påstande

Appellanten, Vejdirektoratet, har gentaget sine påstande, dog således at forbeholdet i sidste led af påstandene over for Vestforsyning Spildevand A/S, Vestforsyning Vand A/S og Vestforsyning Varme A/S, hvorefter påstandene var nedlagt for det tilfælde, at Vestforsyning A/S måtte blive frifundet i Vestre Landsrets sag BS-44722/2018-VLR, er udeladt.

De indstævnte, N1 A/S, TDC NET A/S, Vestforsyning Spildevand A/S, Vestforsyning Vand A/S og Vestforsyning Varme A/S, har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Det er for Højesteret om ledningen VF53 oplyst, at det kun er den del af ledningen, som er reguleret af deklARATIONER tinglyst den 2. marts 1984, der er berørt af anlægget af motorvejen.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagernes baggrund og problemstilling

I forbindelse med Vejdirektoratets etablering af motorvej mellem Herning og Holstebro i henhold til lov nr. 1608 af 26. december 2013 var det nødvendigt at gennemføre arbejder vedrørende eksisterende ledninger, som ejes af N1 A/S (ledningerne ENM04, ENM10, ENM17, ENM26, ENM35, ENM42, ENM43, ENM44, ENM49, ENM54, ENM56 og ENM57), TDC NET A/S (ledningerne TDC122 og TDC133), Vestforsyning Spildevand A/S (ledningerne VF24 og VF25), Vestforsyning Vand A/S (ledningerne VF26, VF41, VF48 og VF53) og Vestforsyning Varme A/S (ledningen VF23).

Ledningerne er anbragt i henhold til deklARATIONER, der alle er stiftet på privatretligt grundlag.

Sagerne angår, om de respektive ledningsejere eller Vejdirektoratet som arealejer endeligt skal afholde udgifterne til ledningsarbejderne. Vejdirektoratet har henvist til det ulovbestemte gæsteprincip til støtte for, at ledningsejerne skal afholde udgifterne.

Gæsteprincipet

Som anført senest i Højesterets dom af 15. februar 2022 (Sag BS-47737/2020-HJR) er gæsteprincipet betegnelsen for en udfyldende regel, som finder anvendelse i tilfælde, hvor der uden vederlag er givet tilladelse til at anbringe en ledning på en ejendom. Reglen indebærer, at ledningsejeren som "gæst" skal bære ledningsarbejder, der er nødvendiggjort af arealejerens ændrede benyttelse af det areal, hvor ledningen er anbragt.

Som ligeledes anført i dommen er det ulovbestemte gæsteprincip udviklet i retspraksis med sigte på tilfælde, hvor tilladelsen til ledningsejeren beror på en aftale med arealejeren, og må ses i lyset af det gavemoment, der kan ligge i en sådan aftale. Som anført er gæsteprincipet en udfyldningsregel, og det finder derfor kun anvendelse, hvis andet ikke fremgår eller kan udledes af den pågældende aftale.

Vestforsyningsledningerne VF23, VF24, VF25 og VF26

Fire af de ledninger, som denne sag angår, er anbragt af den daværende ledningsejer Holstebro Kommune i et areal, som kommunen selv ejede. Den deklaration, der er tinglyst den 26. august 1993 på arealet, beror således ikke på en aftale mellem ejeren af de nævnte ledninger og ejeren af arealet, men på en ensidig ejerdisposition. Højesteret finder, at de hensyn, der ved aftaler mellem ledningsejer og arealejer kan begrunde anvendelse af det ulovbestemte gæsteprincip – herunder det nævnte gavemoment – ikke i almindelighed kan overføres på sådanne tilfælde. Det er uden betydning, at deklarationen gav samme rettigheder for flere andre ledningsejere end Holstebro Kommune.

Højesteret finder, at der i sådanne tilfælde normalt er en formodning for, at pålæggelse af en deklaration om sikring af ledninger har til formål bl.a. at fastslå, at ledningsejeren ikke skal betale for ledningsomlægninger, der sker på arealejerens foranledning, hvis der på et senere tidspunkt ikke længere er identitet mellem ledningsejeren og arealejeren. Det må således kræve særlige holdpunkter, hvis dette udgangspunkt skal fraviges.

Det fremgår af deklarationen bl.a., at det omfattede areal er udlagt til "ledningsareal og kabelbælte", at der til enhver tid uden vederlag må foretages opgravning for reparation eller fornyelse af ledninger og etableres nye ledninger i arealet, og at der på arealet intet må iværksættes, som kan være til hinder for ledningernes beståen.

Højesteret finder, at deklARATIONEN – i overensstemmelse med den ovenfor nævnte formodning – indebærer, at arealejeren selv skal afholde udgifterne til ledningsarbejder, der sker på arealejerens foranledning.

Den retsstilling, der følger af deklARATIONEN, findes i overensstemmelse med det ovenfor anførte ikke at være ændret som følge af, at ledningerne i forbindelse med stiftelsen af vestforsyningsselskaberne er overdraget fra Holstebro Kommune til selskaberne.

Vejdirektoratet skal derfor afholde udgifterne til arbejderne vedrørende ledningerne VF23 tilhørende Vestforsyning Varme, VF24 og VF25 tilhørende Vestforsyning Spildevand og VF26 tilhørende Vestforsyning Vand.

De øvrige 17 ledninger

De øvrige ledninger er anbragt i henhold til aftaler mellem de daværende ledningsejere og de daværende arealejere. Spørgsmålet er bl.a., om arealejerne har givet tilladelse til ledningsanbringelsen mod vederlag, herunder om et eventuelt vederlag er givet som kompensation for, at ledningerne ikke ligger som "gæster".

Højesteret bemærker, at det må anses for at være uden betydning, om det på nuværende tidspunkt kan godtgøres, at et eventuelt vederlag faktisk blev betalt.

Vestforsyningsledningerne VF41, VF48 og VF53

Ledningerne VF41, VF48 og VF53 er anbragt i henhold til aftaler, hvorefter der skal udbetales erstatning til "fuld og endelig afgørelse" for ledningernes placering.

Højesteret finder, at det i en sådan situation påhviler arealejeren at godtgøre, at betalingen ikke udgør vederlag for, at en ledning ikke skal ligge på gæstevilkår.

Det fremgår af aftaler af 6. august 1979 vedrørende ledningen VF41, at der er betalt erstatning med nærmere angivne beløb, men ikke hvorledes erstatningen er udmålt. Dette fremgår heller ikke af andre oplysninger i sagen. Det er herefter ikke godtgjort, at denne ledning er omfattet af gæsteprincippet som udfyldende regel.

Det fremgår af aftaler af 13. januar og 13. december 1989 vedrørende ledningen VF48 og aftaler af 12. marts 1984 vedrørende ledningen VF53, at der er betalt "deklarationserstatning" foruden erstatning for andet tab. Højesteret finder, at når der er aftalt erstatning for selve anbringelsen af ledninger, er tilladelsen til

at anbringe ledninger givet mod vederlag, og gæsteprincippet finder således ikke anvendelse som udfyldende regel.

Af deklARATIONERNE vedrørende alle tre ledninger fremgår bl.a., at ledningsejeren har ret til at have en ledning liggende i jorden, at arealejeren må dyrke deklARATIONSAREALET med normale markredskaber, og at andre arbejder i nærheden af ledningen f.eks. dræning, plantning, opførelse af bygninger og de dermed forbundne jordarbejder, hvorved der kan være fare for beskadigelse af ledningen, skal anmeldes til ledningsejeren, som så for egen regning træffer de nødvendige foranstaltninger til sikring af ledningen.

Højesteret finder herefter, at deklARATIONERNE vedrørende ledningerne VF41, VF48 og VF53 indebærer, at arealejeren selv skal afholde udgifterne til arbejder vedrørende ledningerne, der sker på arealejerens foranledning, og som rækker videre end sikring af ledningerne mod beskadigelse.

Vejdirektoratet skal derfor afholde udgifterne til omlægningen af ledningerne VF41, VF48 og VF53 tilhørende Vestforsyning Vand.

TDC-ledningerne TDC122 og TDC133

For så vidt angår ledningerne TDC122 og TDC133 er der fremlagt udbetalingsbilag i form af blanketter, hvoraf det fremgår, at der i alle tilfælde er ydet en engangserstatning bestående dels af et grundbeløb, dels af et beløb pr. løbende meter og i visse tilfælde desuden erstatning for afgrødetab og strukturskader.

Højesteret finder, at en sådan engangserstatning må anses for at være erstatning for selve anbringelsen af ledninger, og at tilladelsen til at anbringe ledninger derfor er givet mod vederlag. Gæsteprincippet finder således ikke anvendelse som udfyldende regel i disse tilfælde.

Af deklARATIONERNE fremgår bl.a., at ledningsejeren har ret til at have nærmere angivne ledninger liggende i jorden, at arealejeren frit må bearbejde jorden omkring ledningerne med markredskaber, der ikke går dybere end 60 cm, og at arbejder i nærheden af ledningerne i større dybde f.eks. grubning, dræning, plantning af træer, opførelse af bygninger og de dermed forbundne jordarbejder, hvorved der kan være fare for beskadigelse af ledningerne, skal anmeldes til ledningsejeren, som så for egen regning træffer de nødvendige foranstaltninger til sikring af ledningerne.

Højesteret finder herefter, at deklARATIONERNE vedrørende ledningerne TDC122 og TDC133 indebærer, at arealejeren selv skal afholde udgifterne til arbejder vedrørende ledningerne, der sker på arealejerens foranledning, og som rækker videre end sikring af ledningerne mod beskadigelse.

Vejdirektoratet skal derfor afholde udgifterne til omlægningen af ledningen TDC122, og direktoratet kan ikke få medhold i, at ledningen TDC133, der ikke blev omlagt i forbindelse med etableringen af motorvejen, nu er omfattet af vejlovens gæsteprincip.

N1-ledningerne ENM04, ENM10, ENM17, ENM26, ENM35, ENM42, ENM43, ENM44, ENM49, ENM54 og ENM56

I deklARATIONERNE vedrørende ledningerne ENM04, ENM10, ENM17, ENM26, ENM35, ENM42, ENM43, ENM44, ENM49, ENM54 og ENM56 er det anført, at ledningsejeren yder ejeren en erstatning for tilladelsen til at anbringe ledningen "en gang for alle".

Højesteret finder, at det i en sådan situation påhviler arealejeren at godtgøre, at betalingen ikke udgør vederlag for, at en ledning ikke skal ligge på gæstevilkår.

I deklARATIONERNE vedrørende disse ledninger er det endvidere anført, at erstatningen ydes i henhold til landsaftalen med landbrugsorganisationerne.

Ifølge de landsaftaler, der er fremlagt for Højesteret, ydes der erstatning dels for anbringelsen af ledninger og servitutpålæggelsen, dels for forskelligt andet tab.

Som anført finder Højesteret, at når der er aftalt erstatning for selve anbringelsen af ledninger, er tilladelsen til at anbringe ledninger givet mod vederlag. Gæsteprincippet finder således ikke anvendelse som udfyldende regel for så vidt angår ledningerne ENM04, ENM10, ENM17, ENM26, ENM35, ENM42, ENM43, ENM44, ENM49, ENM54 og ENM56.

Af deklARATIONERNE vedrørende disse ledninger fremgår bl.a., at ledningsejeren bl.a. har ret til at etablere ledninger på ejendommen, at arealejeren må dyrke jorden med normale markredskaber, og at andre arbejder i nærheden af ledningerne f.eks. dræning, opførelse af bygninger og de dermed forbundne jordarbejder, hvorved der kan være fare for beskadigelse af ledningen, skal anmeldes til ledningsejeren, som så for egen regning træffer de nødvendige foranstaltninger til sikring eller frilægning af ledningen.

Højesteret finder herefter, at deklARATIONERNE vedrørende ledningerne ENM04, ENM10, ENM17, ENM26, ENM35, ENM42, ENM43, ENM44, ENM49, ENM54 og ENM56 indebærer, at arealejeren selv skal afholde udgifterne til arbejder vedrørende ledningerne, der sker på arealejerens foranledning, og som rækker videre end frilægning eller sikring af ledningerne mod beskadigelse.

Vejdirektoratet skal derfor afholde udgifterne til omlægningen af ledningerne ENM04, ENM10, ENM17, ENM26, ENM35, ENM42, ENM43, ENM44, ENM49, ENM54 og ENM56 tilhørende N1.

N1-ledningsanlægget ENM57

Ledningsanlægget ENM57 er en luftledning. Ifølge deklaration vedrørende ledningsanlægget tinglyst den 20. oktober 1942 har arealejeren modtaget et vederlag, der er betalt "en gang for alle".

Højesteret finder, at det i en sådan situation påhviler arealejeren at godtgøre, at betalingen ikke udgør vederlag for, at ledningsanlægget ikke skal ligge på gæstevilkår.

Der fremgår ikke nærmere oplysninger af sagen om vederlaget, og det er således ikke godtgjort, at ledningsanlægget er omfattet af gæsteprincippet som udfyldende regel.

Af deklarationen fremgår bl.a., at ledningsejeren har fået en "uopsigelig tilladelse" til at anbringe anlægget, og at arealejeren skal tage fornødent hensyn til masterne med tilbehør ved udnyttelsen af sin ejendom.

Højesteret finder herefter, at deklarationen vedrørende ledningsanlægget ENM57 indebærer, at arealejeren selv skal afholde udgifterne til arbejder vedrørende ledningsanlægget, der sker på arealejerens foranledning.

Vejdirektoratet skal derfor afholde udgifterne til arbejderne vedrørende ledningsanlægget ENM57 tilhørende N1.

Samlet konklusion

De i sagerne omhandlede ledninger er alle anbragt på vilkår, der indebærer, at Vejdirektoratet som arealejer skal afholde udgifterne til ledningsarbejderne i forbindelse med etableringen af motorvejen.

Højesteret stadfæster derfor dommene.

THI KENDES FOR RET:

Landsrettens domme stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Vejdirektoratet betale 130.000 kr. til N1 A/S, 50.000 kr. til TDC NET A/S og i alt 130.000 kr. til Vestforsyning Spildevand A/S, Vestforsyning Vand A/S og Vestforsyning Varme A/S.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.